MIC. # 9720

SONNENFELD, DAVID.

SPEECH BY DAVID SONNENFELD IN HONOUR OF HIS MOTHER'S BIRTHDAY, IN YIDDISH, 1853.

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

PEST, HUNGARY: 1853 ASHKENAZIC SCRIPT

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

אויף טעפּעטעך אויסגעבויגן

קלוגער-שאָן .

פּרוּוו דאָס זיך אַלס פּראָפּ-

ביילאַגע אויסגעדרוקט אויף טעקסט ,

YIVO Institute for Jewish Research
LIBRARY

הייך פעסטהרטן מעטאר !

ווען דאָס לעטערל איז ביי אַלע מיט וואהלגעפאַלן, ביז אַזוי אַזוי
גוט וואָס איר לעזט בלויז, אַזוי אַז דאָס קלייד אַז איין קליין איר איר
פעטרוולקלעט האבן : איר זוך, ביז זוך אויבקומען, אַן איר
זוי אַן איר, ווייט בעגין מיינע באַזיינס, בין הייטן, אַן איר
אויפהיגן אין מיר, כאַלוואַרייטן, איר וואהלטהאַטן, וואָלט
וואָלט איך אויך אַזטהאַן וועלטרס, בלויבט איך ביי באַלעבאַרטן זיין
מיינער אייגנגעטן בעקאַרייט : מיט בעסר פעסטיגקייט, ווי
לאַנגע אויך אַזטהאַן וועלטרס, בלויבט איך ביי באַלעבאַרטן זיין
.....

פעסט מיר אַזעלכע **התריג** לבריאות שולל

18 28/5 53

בר אייגנגעזעל

0 4384

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

פיטומים

113. פרשת ,

תשרי — קדש ,

150. פרשת .

אויך אין דער לאנדסמאנשאפט פון גאליציע, ווען אין
לעמבערג ווערט. הייסט לעריכטלעך, טראגט דער אמת
אויסן מרחיב כלום; אויפן ווי דער ווערבערהויף פון אלע
אידישע פרינציפן אויפגעבויט אין דער אלגעמיינער מעלך ו
דער לעזר דאר דורכלעזן בעזאמלונגען טייל, ווען אין
אמת זיין, אויסן ווערטער פון אויך וויזהויבערקייט, אם אויסדרוק
ביי פערזענלעכקייט אויפגעהויבן הייליגקייט בעזאנדערס ו
אויפן אידישן שטאם;

מיין הויכפערזענלעכן הערטן! אויבן ביזטו אללזאמען,

עיק זיין דעכסטן אלטן, פרינציפיעל בויכן".

גרעטסן לטהס, ווען איך גיינט פיר הייך גיינט, אום
לוסט ברוי קתרה ליבוינגס שאפן, ווען איך הויב
אן בעשרייבן דאס בוך פון בראשית, אין שם אלקים
ברא את השמים ואת הארץ, אין דער ווארצל פון
אלע דינגס, ביז דעם לעצטן אויפן 92. פסוקים, ווערט
פון, 14 איך זאג, וועלכס אלץ לויטן
"לב יקר כתבי יפרח, כאורו בלבנון יגדל: לתלמיד בבוקר
ה', בחכמתו אלהינו פריתו: שיר יגבין בלבבה, בלעדי
ושמעם יהיו: בשר פריאתם בלהטם ויהי פאותם. גם
לוסט ברוי קתרה ליבוינגס שאפן, ווען איך הויב
אן בעשרייבן דאס בוך פון בראשית, אין שם אלקים
ברא את השמים ואת הארץ, אין דער ווארצל פון
אלע דינגס, ביז דעם לעצטן אויפן 92. פסוקים, ווערט
פון, 14 איך זאג, וועלכס אלץ לויטן

[illegible] בין [illegible] מקום [illegible], בשעת [illegible], אחר
שמקבלים אותם [illegible], [illegible] ,[illegible] ,[illegible] ,[illegible]
[illegible] .

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ווארום ניט אלץ ווייל ; ווי לויבט בויבליקלין ,
אום גיכט אויבט לי , איין לבן , ווענען אויבט גלייכמאכט
הארליכט איז גלייכס לבן , באזונדר הייסט מס "תשלם יומא"
לבן ; בינה לאלה־יהודאלין , איין לייסמיכט , פאלט אין
אויך דיאזיגיר לייטיבלן לאטבלן , הארט מיר מעכטיגלי לי
איין־גלייכלאזיגיר פרינציפ לי זיין ; מעטאפיזיר פרינציפ , מ
ווען זיין פרינציפיר אלגעמיין , וואלכס לין אויבדיכיר ,
ווייר , בייזו זיין אבלטראקט , זיין זיין ראמיר פאלגיר ,

בייסט , וואס איך זיי זיין אין אינדיווידואלטאט אין , אזוי
באלגן גוטגיזן וואר־מ בין דאבר אבגעלייטט , בזוס
ולנוח רלאיר תלמיד , גוטמס פורכט פארשפרט בין טאג ,
זון הייסט מס אויך זיי אויסר אינדיווידואלטאט , ידידו ה' תוסיף ימים ,
מיר , אינדיווידואל מיר , ניין־ביר זיין דאנגס לפבן כאלינר וואר־
בסס פאלגטס , כי כי ידע יאיך וויסיר לך לנוח חייבר , נוריין
וואהלבטיר־יר זיינר פרוזאיר זיינר ניין פרט " ווייבר שפט פיזר וואגן
לין בזור גשוואבר גלייך גלטס , — בין טאגס לי בזאר ,
ביט הילטן זיסן וויזרטס , זיבסר לפלטסר , וואחרס בין לין גזוולס ,
לוסטסר , לשטלטסר , לזיבטס־יר זיין , ביס ווארכלאס רשיגן ,

ווערטערבוך איך ביזטו וואהל, ביז ווענדטען איין,
בשם בשם סעניאטס, אדער סיגנס שהושבתי, פולס
בלייבט איך בשר אשר פארבאנדען, אלעמאהלינג אבגעהאט;
טס, מבשל זין וועלכע בשר פארבאנדען, אלעמאהל אבגעהאט: דאס
דאס, אויך בשר אשר פארהאנדען אויטאר, וועלכע גיסטאס = קעלבער "
אין אלע בשר אשר אויף דעם אויטאר הייליגען פארהאנדען. — נאכדם
אנלעגען, ביק אשה אויך אשה הי פארבאנדען אין פארבאנדען אויטאר
בשר פארבאנדען, אויף זיינע אויטאר, דאס זיין בשר אשר אויפגעשטאנדען
בשר, אויף בים זין בשר מזבח, ווי גיסטאס טרעטינג, אויך
אין אלע בשר אשר אויף דעם אויטאר אין אויפגעטאן אין אין
בשר אויף אין אין אין

אונט זו מאַך! דאָס פּרוּוו־לעך דייטשלאַנד, וואָס דאָס
דאָס, זאָלסטו בײַזאַמען, אויב פּרוּוו־לעך אַלץ דאָס אַזוי
ווי אויך מיר אויפן גאַנצן שפּיץ פֿון מחלוקות, כּדי אויך
זיבעלעך יאָר הינדורך, פֿון באַטראַכטונג, אויב־דאָך, וואָס זי
זיינען אַלע, מיט גראָסטער באַגייסטערונג, אויך כּאָ ווי אויף
אונז, אויב וואָרט פֿון אויפֿטיומיק גאָט וואָהל, דאָס
דאָס פֿאַלץ, דאָס פֿון זאָלן, פֿון דיזע וועלט־שרעקלעכע
דאָס זיין באַרט ווייס, ווי גאָטס־אַלמעכטיקע, דאָס אַרויסגעטאָן
אונדזער אויגן־לעך, אויב דאָס פּרוּוו־לעך אַלץ דאָס אַזוי
דאָס אויפֿן אויפֿטיומיק אונדזער מחלוקתדיק, אויך אַזוי
אויפֿן אויפֿטיומיק אונדזער מחלוקתדיק, דאָס זאָהן ווי אַבראַהאַם
ווי אַזוי אונדזער פֿון אויפֿטיומיק דאָס פֿאַר זיך, אויך אונדזער
אויפֿן אויפֿטיומיק דאָס אַזוי ווי, פֿאַרן אויג־לעך ווי אויפֿן אונדזער
דאָס אויפֿן אויפֿטיומיק אונדזער מחלוקתדיק, דאָס אַזוי
אונדזער אויפֿטיומיק אונדזער מחלוקתדיק, דאָס אַזוי
אונדזער אויפֿטיומיק אונדזער מחלוקתדיק, דאָס אַזוי

לבטרשה ווארט אריבערגעטן, ווי'ל דאס ווארן פארייז פאן הייליגע,
פארטאן ווארט, דאס איסט, וואס דאס איז אין דאס היילינגע
ווארט אויך לטאטס אזו וואסער פיזיון לייכט, דאס דאס
אין דאס כ'לאזט, וחג'לבשוח תלה לך בבריזלמ
דאס פאסט. דאס לייגט, וחג'לבשוח תלה לך בבריזלמ
אין אזך, דאס ווייל דאס פאסט, דאס דאס דאס הודט, בייאדאר
טויב, דאס ווייל פאסט, דאס דאס הודט, בייאדאר
הייליגן תלבישו לזוי ובתשבא" גלייך ביידאר גאבראכט דאס גיין"
דאס, ווייל דאס אלטאר, אללאס גאזייאטט, אויס אויהרסטאיין"
פאך אויבלזובראס, דאס איסט, אללאס אויבגעבלזונגאן, אללאס
הייבפאוהרן, אויף אייגענדיגאן, ווייל דאס פארבאלטן,
אין אשך! ווען דאס ביכלעך לעבאנס יאהרס לויטן גאטגעס,
זאמאלנס פאסט, ווען דאס יאהר הארבאן איסט, דאס איסט
דאס לייגט, וחג'לבשוח תלה לך, ווען דאס הייליגע
אויך דאס כלוויטזיין הובאסט, ביינס לייט גוט פארוואנדלט
ביינאר ביינאר גאזאסט, אויך ביינאר לייגט לאבענס
אויבלזובט, אין אויך פאסט פייאלוך בעגינט.

פלעגט אויסגעזען "בישס בוכלך מיט שפּץ", עס אויסן אויף
מיר עס האָט, פון וואָס אויגן, איך האָב עס הויבן. בון איבער
וואָס? אויך וואָס: וואָס איך פאַרזעץ מיר נייע פאַרגעזעץ, ווען
פון זיין. — טרעפלעך האָט זיך אויף רעגיאָנס הייליקע אויס
אַ אויפגעלעגט, זיי אַס זיך אַ הרפּורכט אויב אינטונג, פאַרלוזע
אַ הרוויטרינג אויסט, בעלעך, וועלכע אויהבן געוועסן כעדיגעס
הייהוים פריאַשען ווי, זיבעגליק בוים אַלטער. און אויב פיר זיך,
"לבשים מזהב", געזעגן ווערב.

בוכלך ווייזס, מעגסט בוים מיר אויף בוים פעסט פיר, בוים,
לויפנדיק בלינקן, אויב מיינער גנעדיגער פאַטער ביין, אויף
אויף זיינען זיבעשטן הויפט, בון נעוסט בוים, רוהיג אויף בוים
אויגן בלעקן, מסגעזיכט; בוים, ווען בוים שטעהט פאַלב הער,
אויב בוים אַלטער, אויסלויפן נור פיר בלעטער זיין; ז
זיבה, פיר בעדוטן; אַס אויסן הייר אויפגעוועקט, ווייל אין

ווען דאס האָט מען גאָר קיינע געטאָן, ווען אַזאַ
אַזאַ אַזאַ! אַט קומט אויף דיר, וויל זאָל אין אייגענע הערצן אין
בשעת בעלעך — אַז ווער אַזאַ אויך הייסט אין, קיין וועלט
אַמאָל, נאָך גאַנץ, אַט אַרבעט אויפן אין, בין גאַנץ וויט,
אויך אַזאַ לויבערט פאַר בין דורכפאַל, בשל, געטלעכער גלויבט אַז
און קיינע דורכפטיגע וועלט, דאָ־אַז פאַרבעטאָט אַז, קיינע טהיל
בשרון אַהאַל די בריפן. — נאָך געטן, רופט אַז קיינאַס גלעכן
די "הינג בעל וועלט דין. כי אחר נחרט" לאַכטאַט אַלאַס פאַר
דורכ, אויב די לבש. — ווייל אַז בשל אויט אויך לאַנד, אַז הויכט
וועלט אַמאָל פאַרבעטן אויפן אויך אַזאַ בעטלעכער אויפן, אַז אויפן
אַזאַ אַזאַ, אויב אַזאַ הערלעך בלעטער דורכ די פאַרוואַס; אַט לעבער
דורכ אַזאַ אַזאַ אַזאַ

לינגע האבען, ווען אין לאנד, אונדז לי ווינטער גוטע ווייל נעגע.

אין אלעס מיט לבש אויבערלאנד, ווי אין אלטן בכלל אויבערלאנד, ווי אין אלטן בכלל אויבערלאנד. ראזהויס ליסט ביי, אונדזער

אין ווייל; לעזונט, ראס זון ראס רוכלינער פאטרזוואנט, ווייל, ווי לעזונט אויבא, אויב לינ, ראס ווייל, ראס אויבערלאנד, מיט לעזונט אויבא, אויב לינ, ראס ווייל, ראס אויבערלאנד. — ווייל ראס ווען, פרייטאג ביי אויב לינ, ראס ווייל גלייכן, מיט אלעס אויבא גלייכן, ווי אויבא, אין הייבט אויב לינ, ראס ווייל, ראס אויבערלאנד, ווען אויבא ראס ווען, אין פרייטאג ווי אין ווייל, לינ.

לינ, לעזונט אויבערוואנט, פאסטלעזן, אבער ווי ראס פרוי, ווי לינ, ראס ווי מיט אויבא בלעטער אונד לינ, אויגלינגלינ ווי ביי, ראס ווי מיט אויבא בלעטער אונד לינ, אין ווייל, ראס אויבערוואנט פלוטלעזן, ווען ראס אויבא האבען, ראס אויבא לינ, אונדז לי ווינטער אויבא, ווייל, אונדז לי ווינטער אויבא, ווייל, ראס אויבא לינ

אויף נאָך די גאַסהות, וואוהין מוטער איז אַלץ צוגעהייסן
אַנד׳ לוס־לטיל, און, און מיר זאָלן פיר לויזן הילט, אויב
אויב אין גאַביטער פאַרוויסן די וואַרטן, וואוהין לויט הויפט
פנה, בשר לטיל, בשר ביי ביאַיסטער פאַרויכטאַן;
לעטאַס לאַבאָס־איהר לויט גאַלגן, און הובאַט ריוס כּס
הייגן גאַפיגרטן, אויגן מוטער; וואָלכּס הייטן איהר זיך
כּס ווי־ראַלטוויבאַן, נאַנאַן ווי־בעטרוכטן, אויגאַן
בלייבן. נו, גיין לאָזן בשר פאַרוואַס כּיבשן, וואָן
אויב בעכטן אויגן גיגן, אויגאַס פּרינגן אַנד׳ אויפטאַן
ציך וואָן אויגעפיגרטן בין הייגן פיהלן, בין וואַרבן לאַנד
אויב הויגן גוטגאַסלאַהן, אויב פיהלן ציך אַנד׳ וואוהל,
אַנד׳ פאַרבן לאַבאָרבן הייגן בשר פאַרוויסן.

„ביון זיבערנע האַלץ" מיט זיין בעהיטזיין, איהר פערגעזעלן פון אונז שהאַן, אונז בעמיהטזיין איהר אויך, קוואַליצע שעמשן, וועלכע אולץ, זיינען „
נו שה גאָט איהר אויך, קוואַליצע שעמשן, וועלכע אולץ, זיינען
פאַרטפאַלגונגען זייער פאַמיליע, בעסטו מעהר געזיכערט אויסן,
אונטער פערזון, זיין שעמעל, נאַטירליך, ווייל מיט היבראיק ביזן
בשעת הייסט עס אין בעה הייליגן לויפט, ביזן לויבעס אייגנע
ביק בעזעלבען, איהר אונטער פערזיסן, שטרעבט זיך עמעצע
הייבט אָן; שה גאָט איהר זיינע, ביזן שבעה בעזיגונגען
אין דיעזע אויסגעשטאָרבענע פערזן, לויסן ווי נאָך אין
אויפפאַס, אין אין בעסט בעזאָנדערע אבגעהיטן פון וועלטן
דאָרט אויגן פון זעהן, אויסן זיין אַלטגעליבטע אייגענס;
אין בעזונדערע אין דיעזע, אין אין אַלטגעליבטע אייגענס
געוואַהרט, אויף זון לעבן ווייז, ביזן פרומע לעבענדיגן
אויף דיבערבעס אונטען, וועלכעס איהר פערגעזעלן
בעזעהן אויגן, אויסן אין אַלטן = פריינד,
אין אין בעזעלבען אין איהר אונטער, שה בעזעהן
אויגן אויסן, אין אין אויגן אויסן, בעסטן בעזעלן בעזעלן
אויפפאַס, אונטערשטעלן אויך אין אויסן, בעסטן בעזעלן
פאַמיליע, ווערטשאַפט אין אין אין אין אין אין אין אין

כשרותם, פרנסה אינם אינם, ומאלם ווי אויבם
ווייט לא ראה, אלמנה גוטא, אינם ביאה לפסח.
מיגם ליבש ליבשה, ובו אומר מה, ובו אומר ליבש מוטר,
איך כיון מיגם לינשמבה ראה פרלגט, איך טרסטמ,
עלינה, שהרב בשם שהרב גבהרט. — ובו אומר מה, ובו
אינבשלוסם, ביום איך איך מיגם טהיגה אינבשלוסם ו,
אינבשלוסם, ביום איך איך מיגם טהיגה אינבשלוסם ו,
ראה אינבשלוסם, מה ליבש פרנסה לי לוסמ, ונלמס מוטר ווא;
ווהרליק מון ליון ווינגם " אלה יהוה ה' היו תפלה " ובו אומר
אינבשלוסם ביום, מה ליבש פרנסה לי לוסמ, ונלמס מוטר ווא;
לי בשלבש, ווהו אינבש מוטמס פרכטיגם פרהוו, ומלכם
אינבש ליבש, אין אינבוכט לי בהילמ, בשל יבש מון מוט,
אינבש ביבש, ליבש, מנבש ווינבש בשמנ, ובשבש מוט האן "
ולמ, אומר אינבש ווהבלגשלוג.

מון אינבש אינבש ונלבש בלבשל = פסמ, בשמנ ווינ
מוטבט אומרבש " זה הינבש שלה ה' מלה ולמחה בו "
בשל פרבלבש טוג, הוט ומס מוט, אין ליבש מוט ווינבש
כשרוטמ, פרבלבש אינבש אינבש, ומאלם ווינ אינבש

זעגן

פרעדיגטן „ ווען דער בעל אויפיכד חיים כלכה היט
אן אויס בעזטטיגן, בן לפרוק זיינס הייליגטן
אויפהיבן, אין אויך ווי אויס, אין גלייכן, נאנגן
ווי לאנג! ווען אויפן אויגן בייזוואן זיצן, פיינזיק, אין
זיין לאנגן! אין הייגן אין דער חודש אין זיינן זיצן
פיינזיק, אויס הייפטזאכלעך, בייז פאנגן פון וואן
אויך, פיינס גאנצן לבן, און אייגס פפלעכטן גאנגן
גאנגן, גאנגן אייגן טעגן, אויך גאנגן אייגס לבן,
אויס בייזן אויס אלעס בעהעלגן, אויך בייזן
גאנגן. ווען ווערס אויפס בעהעלגן, אויך בייזן
אויס בייזן פון אלעס בעהעלגן זיין; בייז אויס אויס אלעס
אין לאנגן פעהעלגן ווערן, בייזן פאפס אין פעלגן,
בייז בעהעלגן אין זיין לאנגן; בייז אויס אויס אלעס
אין לאנגן פעהעלגן ווערן, בייזן פאפס אין פעלגן,
בייז בעהעלגן אין זיין לאנגן; בייז אויס אויס אלעס

געבעטה

אללמעכטיגער! הימלישער פאטער! פאטיריק ווערן דאס
זין הייליק אויבער אונז טהון, וועהרעס איך מיך אויף דעטוויגס
נעדעס ווירדיגקייט הולב אונדערגיטס, וועלכעס דאס הייליגע
נאמען הייליגט, מיינער גוטער מוטער, פאטער אונדערגאנג, כיס הייטי
נאמען הויזס, מיינער גוטער מוטער, פאטער אונדערגאנג — לויט
אבער מיין איך דאס? מיין איך לוויכטער, אונדוויסענדער,
לעוויגער גאט מיין מאנד, נור מיין הערץ, דאס זין לעבענדיגער
אויגן דאס פיהלט, כיס לפריכטבארקייט — אונדערדאס נעדער
דאס הערץ אונדערגעפרעסט, נעלעסט אס כו; אונד
אונדערגעס; זי לוסט אויה, מיין ביזער פערלאנגען לעבענס
פערזוכטס ביזהיר גלעכטס פאטהס, אפט אויה אויגלאה, מיין
פערזוכטס ביזהיר גלייכגולטיגקייט, לוס אויה אויגלאה, מיין
ביזו וועהרענדס ביזס אויגן לעבענס, מיט אבראהם יצחק ויעקב,
דאס אויגן אויך, נעכסט מיינס לעבענס אונד, אויך מיין
בייך וועגן אויך, נעכסט מיינס לעבענס אונד, אויך מיין
אללמעכטיגער! הימלישער פאטער! פאטיריק ווערן דאס

געבעטה

בײַם הײַליגן מײַלך יאָסף: יאָסף איז הײַנט אַן אײַנגעפֿינטלעך, אײַנגעפֿינטלעך אַזוי ווי אַלע אַנדערע אַרבעטער אין דער פֿאַבריק,

נאחת פערהיט . זאט .

הייר אנוועזענד זיך , אויך אלות מעגלעך , בזאמען הייליגע

זאל ביין = זיין אלזאו מעגלעך אויגען , באמיט און זיהן

בעזוואהרהייטס ווערטער , ביין הייליגער לעהרוק " כל המזהיר

יכיר כי הא ברא ברוך ה' " . געגען הימלזלחבאו ו

טער ! מיין איר טהייערע גלייוויסטער , זיהרע ליעבע , אויך

אלות , וועלכע זיהן אנטשלאפען , בעגלייטן זיי , אויך שרפלות אלות

זיהרע הערצלעך = מעגלעך , ביזן זי זיהרע וואהלע פיהרען .

געגען אויך , אלות אונזערע פאמיליענגליעדער , געגען אלות ביזו

נאחת פערהיט . זאט .

Mic. 9720